

Ilona BĂDESCU

Ilona BĂDESCU

**GRAIUL
DIN COMUNA STREJEȘTI
JUDEȚUL OLT**

**Editura UNIVERSITARIA
Craiova, 2025**

Referenți științifici:

Conf.univ.dr. Camelia Zăbavă

CS II dr. Iustina Nica

Copyright © 2025 Editura Universitaria

Toate drepturile sunt rezervate Editurii Universitaria

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

BĂDESCU, ILONA

Graiul din comuna Strejești județul Olt / Ilona Bădescu. -

Craiova : Universitaria, 2025

Conține bibliografie

ISBN 978-606-14-2172-5

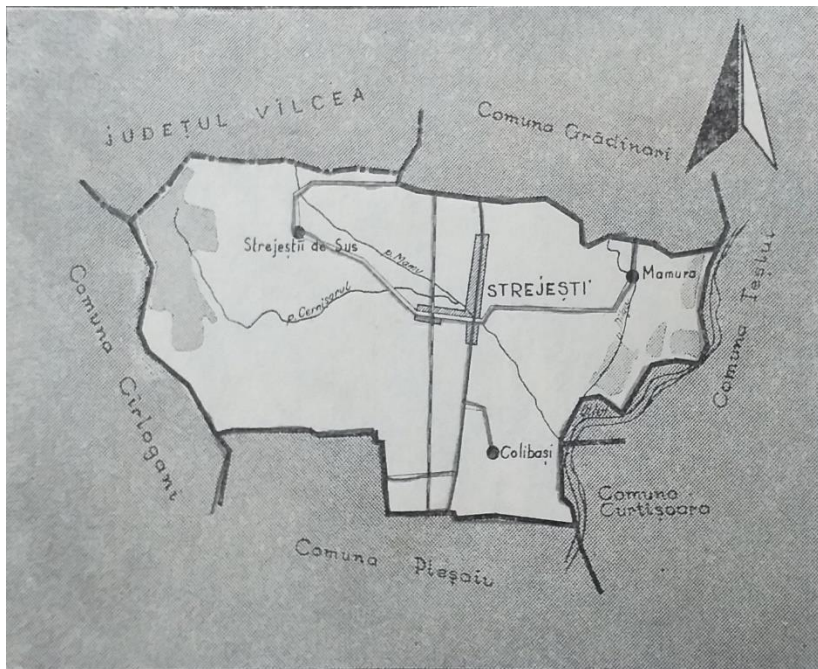
811.135.1

Sursă poză copertă spate:

https://ro.wikipedia.org/wiki/Comuna_Streje%C8%99ti,_Olt

© 2025 by Editura Universitaria

Această carte este protejată prin copyright. Reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețelele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informațiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Sursa:

Gheorghe, Constantin, Boteanu, Valentin, Curta, Iuliu, Mărunțelu, Gh., 1974, p. 334.

ABREVIERI

adj. = adjectiv, adjectival

adv. = adverb, adverbial

art. = articol, articulat

col. = colectiv

comp. = comparativ

dem. = demonstrativ

depr. = depreciativ

expr. = expresie

f. = feminin

fig. = figurat

glum. = glumeț

impers. = impersonal

ind. = indicativ

injur. = injurios

interj. = interjecție

intrans. = intransitiv

invar. = invariabil

ir. = ironic

loc. = locuțiune

m. = masculin

n. = neutru

neg. = negativ

nehot. = nehotărât

pas. = pasiv

p. ext. = prin extensie

pers. = persoană

pl. = plural

prez. = prezent

pron. = pronume

refl. = reflexiv

s. = substantiv

sg. = singular

sint. = sintagmă

v. = vezi

vb. = verb

INTRODUCERE

Comuna Strejești este situată în partea de nord-vest a județului Olt, pe drumul național Corabia – Râmnicu Vâlcea (vechiul drum roman), în partea dreaptă a râului Olt, la o distanță de 25 km de municipiul Slatina și 16 km de municipiul Drăgășani, între comunele Lungești (județul Vâlcea) și Grădinari (la nord), Pleșoiu (la sud), Teslui și Curtișoara (la est), Cârlogani (la vest).

Comuna, în structura ei actuală, este formată din patru sate: Strejești (satul de centru), Strejeștii de Sus (în partea de vest a comunei), Colibași (în partea de sud-vest) și Mamura (în partea de est) și are o suprafață de 47 km².

Relieful comunei este deluros în jumătatea vestică, jumătatea estică fiind compusă din câmpie și luncă (în jurul râului Olt).

Rețeaua hidrografică a comunei este reprezentată de râul Olt și de pâraiele Mamu, Cernișoru și Dâlga.

După Iorgu Iordan (1963: 258-259), numele comunei *Strejești* este un derivat de la *Straja*, pe malul Oltului, la granița dintre Oltenia și Muntenia, existând două puncte de pază și avertizare cu privire la invazia tătară, numite *Straja de Sus* și *Straja de Jos*. În schimb, DTRO (2006: s.v.) propune ca etimologie numele de grup *strejești(i)*. În unele documente, numele comunei apare și cu variantele *Străjani*, *Străjăști*, *Străjești*, *Străzești*, *Strejești*, *Strejăști*, *Strezești*, *Strezăști*, *Striziști*.¹

¹ cf. DTRO, 2006, s.v. *Strejești*.

Prima atestare documentară a satului Strejești, în forma *Strezești*, apare într-un act de vânzare din 15 februarie 1576, în care se menționează că Slava călugărița și Stanca Bengăi vând postelnicului Dumitru un sălaș de țigani, iar ca martor al vânzării apare *Andrei din Strezești*:

† În numele tatălui și al fiului și al sfântului duh, amin. Scrie jupanița Slavna călugărița și jupanița Stanca a Bengăi și fiul ei, Vladislav, această a noastră carte acestui boier, anume Dumitru postelnicul din Lăcusteni, ca să-i fie acest sălaș de țigani, pe nume Danciul și cu țiganca sa și cu fiii săi, pe nume Borchei și Ciupina, pentru că i-am vândut lui Dumitru postelnicul din Lăcusteni pentru 4300 aspri gata, de a noastră bunăvoie și cu știrea multor oameni buni și megiași din jurul locului.

Și martorii sunt aceștia: Andrea din Strezești, Calin din Cornești, Barbul logofătul din Bălșoi, Oprea din Drăgășani, Manea din Hurez, Crăciun din Lădești, Radul din Ciorăști, Cernica din Șerbănești, Dumitru din Bălcești, Radul lui Bădilă din Ferăști.

Am scris eu, Stan gramaticul, în cea de scaun Craiova, luna februarie 15, în anul 7084 <1576>².

Istoria comunei Strejești este strâns legată de numele fraților Buzești, a căror mamă era dintr-un sat aflat la mică distanță, Stănești, județul Vâlcea, și care, pentru faptele lor de vitejie, au fost răsplătiți de voievodul Mihai Viteazul cu diferite moșii, printre acestea

² Arh. St. Buc., Doc. Istorice, CXXVI/147. Orig., hârtie (28 x 21), pecete timbrată. Traducere din sec. XVIII, ibidem, ms. 173, f. 590-591, apud Academia Română, Institutul de Istorie „Nicolae Iorga”, *Documentae Romaniae Historicae, B. Țara Românească*, Volumul VIII (1576-1580), volum întocmit de Damaschin Mioc și Ioana Constantinescu, București, Editura Academiei Române, 1996, pag. 7- 8.

numărându-se și cea de la Strejești. Aici au continuat să trăiască urmașii lui Radu, cel mai mare dintre frații Buzești: Constantin I Buzescu, care a construit conacul de la Strejeștii de Jos și biserica „Sfânta Treime” (1733) și căminarul Constantin III Buzescu, ultimul descendent al Buzeștilor, care a construit conacul de la Strejeștii de Sus și biserica cu hramul „Sfinții Voievozi” (1818), unde este și înmormântat. În curtea bisericii este înmormântată și Elena Darvari, una dintre fiicele lui.

Conform documentelor istorice, locuitorii comunei au fost, în cea mai mare parte oameni liberi (moșneni), acestora alăturându-se câteva „sălașe de țigani”, proprietatea familiei Buzescu. Aceștia, cu timpul, au fost asimilați, respectând aceleași tradiții și obiceiuri și având aceeași religie, ortodoxă, ca ceilalți locuitori. De asemenea, în perioada secetei din 1943-1944, dar și a războiului, în comună au venit mai multe familii din Moldova, unii dintre refugiați rămânând aici după încheierea războiului³.

Recensământul efectuat în 2021 a evidențiat faptul că populația comunei Strejești era de 2.726 de locuitori⁴ (în scădere față de recensământul anterior din 2011, când au fost înregistrați 3.237 de locuitori⁵), majoritatea români

³<https://influx.primaria-strejesti.ro/api/v1/web/get-file?id=fe6f419d-d146-406e-8ebf-879b4433f87f>.

⁴<https://www.recensamantromania.ro/rezultate-rpl-2021/rezultate-definitive>

⁵ <https://www.recensamantromania.ro/rpl-2011/rezultate-2011/>

(2463), o minoritate de rromi (107) și un număr de 153 de persoane pentru care nu se cunoaște apartenența etnică⁶.

Din punct de vedere confesional, majoritatea locuitorilor sunt ortodocși(94,06%), iar pentru 5,76% nu se cunoaște apartenența confesională⁷.

Lucrarea de față reunește, într-o manieră sintetică, informații de natură fonetică, morfologică, sintactică și lexicală referitoare la graiul vorbit în comuna Strejești, județul Olt.

Poziția geografică a comunei - în nord-vestul județului Olt, în partea dreaptă a râului Olt - face ca graiul care se vorbește în această arie să se afle în zona de interferență a graiurilor oltenești cu cele muntenești propriu-zise.

Analiza noastră vizează, în principal, măsura în care poziția geografică a comunei Strejești favorizează prezența unor particularități tipice atât graiurilor oltenești, cât și celor muntenești propriu-zise.

În al doilea rând, lucrarea de față își propune să stabilească gradul în care anumite elemente conservatoare coexistă cu inovațiile de natură fonetică, morfosintactică și

⁶ Institutul Național de Statistică, „Rezultatele recensământului din 2021: Populația rezidentă după etnie (Etnii, Macroregiuni, Regiuni de dezvoltare, Județe, Municipii, orașe și comune)”.

⁷ Institutul Național de Statistică, „Rezultatele recensământului din 2021: Populația rezidentă după religie (Religii, Macroregiuni, Regiuni de dezvoltare, Județe, Municipii, orașe și comune*)”.

lexicală, pe fondul influenței tot mai accentuate a limbii literare și a procesului de nivelare a graiurilor.

În constituirea corpusului de analiză am pornit de la un nucleu de elemente lexicale, forme morfologice și structuri sintactice pe care le posed, ca vorbitor nativ al graiului, și care a fost completat, în timp, apelând, în primul rând, la bunicii și părinții mei și, mai apoi, la vecini și la alți locuitori ai comunei în mijlocul cărora am copilărit și cu care nu am rupt niciodată legăturile.

În alegerea subiecților m-am ghidat după principiile specifice anchetelor dialectale: să fie originari din localitate, să nu aibă defecte de pronunțare, să fie persoane de diferite vârste, cu un nivel diferit de pregătire și cu ocupații dintre cele mai diverse, pentru a putea identifica diferențele dintre vorbirea specifică fiecărei generații.

Pentru culegerea materialului lingvistic am folosit mai multe metode:

- convorbiri tematice care au avut ca subiecte îndeletnicirile, obiceiurile și tradițiile specifice vieții rurale și care ne-au oferit termeni tehnici din domeniul ocupațiilor de bază din mediul rural: agricultura (cultura cerealelor, a viței-de-vie, a legumelor), creșterea animalelor, construcții, industria casnică; aspecte etnografice și folclorice legate de momentele importante ale vieții, de sărbători etc.;

- „texte libere”, subiecților făcându-le plăcere să povestească diferite întâmplări de viață sau evenimente din lumea satului, relatările fiind caracterizate prin naturalețe, prin autenticitatea exprimării, precum și prin recurgerea la numeroasele resurse expresive ale vorbirii

libere. Pe parcursul relatărilor, subiecții au manifestat, după caz, o atitudine detașată, nostalgică sau ironică, la care s-a adăugat și participarea afectivă (mimică, gestică), oferindu-ne, alături de elemente lexicale aparținând unor variate câmpuri semantice, diferite forme morfologice și structuri sintactice.

- pentru că în categoria particularităților tipice graiurilor oltenești se încadrează utilizarea perfectului simplu cu valoare aspectuală și a sistemului deictic spațial tripartit, am folosit întrebări ale căror răspunsuri să fie relevante pentru vitalitatea acestor forme;

- întrebări directe, de tipul: *Cum se numește acel obiect?*, *Cum spuneți la ...?*, *Cum se spune atunci când...?*, *Cum se prepară...?* etc.

Prezentarea și interpretarea materialului lingvistic au fost realizate într-o manieră clasică: aspecte fonetice și fonologice, aspecte morfologice și sintactice, aspecte lexicale și aspecte privind formarea cuvintelor.

După concluzii, lucrarea se încheie cu un *Glosar* în care am înregistrat: cuvinte atestate pentru aria sudică a dacoromânei, unele specifice Olteniei, altele, comune cu graiurile muntenești propriu-zise, variante regionale fonetice sau morfologice, cuvinte care există în dicționare, dar care prezintă sensuri noi, care completează sensul cu care au fost atestate sau care au dezvoltat sensuri speciale, cuvinte sau sensuri ale acestora care în anumite dicționare au indicația *popular*, creații lexicale rezultate în urma derivării cu diferite afixe, cuvinte sau variante neatestate.

Glosarul cuprinde și unii termeni literari prin prisma faptului că intră în anumite expresii, locuțiuni sau sintagme care dau vorbirii „culoare” și savoare.

De asemenea, trebuie precizat faptul că, deși din punctul de vedere al limbii literare, unii dintre acești termeni figurează în dicționare ca „învechiți”, la nivelul graiului sunt încă termeni uzuali.

Materialul lexical a fost selectat cu ajutorul lucrărilor lexicografice – glosare și dicționare regionale, dicționare etimologice și explicative – care sunt menționate la *Bibliografie*.

Prin lucrarea de față am încercat identificarea particularităților oltenești și a celor muntenești propriuzise existente la nivelul graiului studiat, datorate poziției geografice a comunei Strejești. De asemenea, am urmărit în ce măsură se mai conservă elementele regionale în contextul influenței tot mai accentuate a normei literare, oferind exemple concrete care conțin adevărate mostre de grai.